

Siyer Coğrafyası'nda Bulunan YAHUDİLER

﴿وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَاعْنُوا بِمَا قَالُوا
بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ
مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا
اللَّهُ وَيَسْعُونَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ﴾

“Yahudiler, ‘Allah’ın eli bağıdır (sıkıdır.)’ dediler. Hay dedikleri yüzünden elleri bağlanası ve lânet olasılar! Bilâkis, Allah’ın elleri açıktır, dilediği gibi verir. Andolsun ki sana Rabbinden indirilen, onlardan çoğunun azgınlığını ve küfrünü arttırır. Aralarına, kıyamete kadar (sürecek) düşmanlık ve kin soktuk. Ne zaman savaş için bir ateş yakmışlarsa (fitneyi yandırmışlarsa) Allah onu söndürmüştür. Onlar yeryüzünde bozgunculuğa koşarlar; Allah ise bozguncuları sevmez.”

(Mâide, 5/64)

HİRA

- ❖ Yahudilerin genel anlamda tarihi hakkında neler söylenebilir?
- ❖ Kur’ân-ı Kerîm, Yahudilerden nasıl bahsetmektedir?
- ❖ Hz. Peygamber (sas), Yahudilere karşı nasıl bir zeminde mücadele vermiştir?
- ❖ Yahudilerinin temel inanç esasları hakkında neler söylenebilir?
- ❖ Bölgeye son peygamberin geleceğini bilmelerine rağmen Yahudiler, neden Peygamberimize iman etmemişlerdir?

Siyer Coğrafyası'nda gerek tarihleri, gerek inanç esasları, gerek sosyal ve kültürel olarak topluma etkileri, gerekse iktisadî ve ekonomik olarak başka milletlere tesirleri bakımından en önemli dinî zümre, hiç şüphesiz Yahudilerdi. Böyle olduğu içinde Kur'ân-ı Kerîm'in en fazla yer verdiği dinî grup, onlar oldu. Daha Mekke döneminde inen âyetler içerisinde anlatılan İsrâilîoğulları, yirmi dört sûrenin ana konularından biriydi. Öyleyse gelin, Kur'ân'ın rehberliğinde ve tarihî rivayetlerinde desteğinde Yahudilerin hem tarihlerine hem Hz. Peygamber'in (sas) onlarla olan mücadelesine hem de o devrin bölge Yahudilerinin temel inanç esaslarına kısaca bir bakalım.

Yahudilerin Tarihi

Kur'ân-ı Kerîm, Yahudilerden genel olarak Ehl-i Kitap şeklinde bahsettiği gibi *İsrâîl*, *Benî İsrâîl*, *Yehûd*, *Hûd* ve *Hadû* şeklinde de bahsetmektedir. *İsrâîl*, Hz. İshak'ın oğlu, Hz. Ya'kûb'un lakabıdır. Bu lakabı, Kur'ân bizzat kullanmaktadır.^[1] İsrâîl, kelimesinin anlamına gelince, bu konuda büyük müfessirimiz İmam Kurtubî (v. 671/1273) şöyle demektedir: “İsrâîl kelimesinin anlamı Allah'ın kuludur (Abdullah'tır). İbn Abbas der ki: İbranicede “isra” kul demektir, “il” de Allah demektir. “İsrâ” kelimesinin Allah'ın seçtiği, “il” kelimesinin ise Allah demek olduğu söylendiği gibi “isra” kelimesinin sağlam yapmak ve bağlamaktan geldiği de söylenmiştir. Buna göre İsrâîl, “Allah tarafından sağlam bir şekilde güçlü olarak yaratılmış olan” gibi bir anlam ifade eder. Bunu el-Mehdevî zikretmektedir. es-Süheylî der ki: Hz. Ya'kûb'a İsrâîl adının verilmesi, onun yüce Allah için hicret ettiği vakit bir gece yürümesinden dolayıdır. Bundan dolayı ona “İsrâîl” adı verilmiştir, yani Yüce Allah'a geceleyin giden ve yürüyen, anlamındadır. Bu son açıklamaya göre ismin bir bölümü İbranice, bir bölümü de Arapların söyleyişine uygun olur.”^[2]

[1] Âl-i İmrân, 3/93; Meryem, 19/58.

[2] Kurtubî, *el-Câmiu li-Ahkâmî'l-Kur'ân*, II, 8.

Hız. İbrâhim'in torunu olan Hız. Ya'kûb ve onun oğlu Hız. Yûsuf ile Ya'kûb'un evlatlarının Mısır hayatları başlar. Bir müddet sonra Mısır'daki iktidar değişikliği ile Firavunlar dönemi tarih sahnesindeki yerini alır. Bu dönem yaklaşık 300 yıl boyunca İsrâiloğulları'nın büyük bir zulüm ve işkence görmelerine sebep olur.^[3] O zorlu dönemin sonları; Hız. Mûsâ ve Hız. Hârûn'un yıllarıdır. Hız. Mûsâ ve kardeşi Hız. Hârûn, dönemin Firavun'una karşı bir mücadele başlatır, o mücadelenin sonunda iman eden İsrâiloğulları, Kur'an'ın da anlattığı gibi denizi yarılıp karşı tarafa geçerek kurtulurlar ama Firavun ve askerleri suda boğularak ölürler.^[4]

Böyle büyük bir mücizeye şahit olmalarına rağmen İsrâiloğulları, Hız. Mûsâ'nın Sînâ Dağı'na gidip orada ilahî vahye muhatap olduğu günlerde Sâmirî'nin^[5] yaptığı buzağı heykeline tapmaya başlamışlardı.^[6] Hız. Mûsâ, Sînâ Dağı'ndan dönüp geldiğinde kavminin bu hâline hem çok kızmış hem de çok üzölmüştü. Bunun üzerine Hız. Mûsâ, Sâmirî'yi kovmuş ve İsrâiloğulları'nın günahlarından tevbe edip tekrar tevhide dönmeleri için gayret sarf etmişti. Tevbelerini kabul eden Rabbimiz, onların Filistin'e gidip yerleşmelerini istemişti. Bu emri, İsrâiloğulları: "Orada zorba bir toplum var, onlar oradan çıkmadıkça biz asla oraya giremeyeceğiz." diyerek yerine getirmediler. Bu karşı çıkışın cezası olarak Allah (cc) onları 40 yıl boyunca çölde kalmaya mecbur bıraktı.^[7] Çöldeki bu mecburi ikamet sırasında Hız. Hârûn ve Hız. Mûsâ vefat ettiler. Onların Filistin topraklarına girişleri, Tâlût zamanında olur. İsrâiloğulları, Tâlût'un komutan olarak seçilmesine de itirazlar etmişler^[8] ama devrin peygamberi^[9] onları ikna ederek Tâlût'un komutasında Câlût ile savaşmak üzere yola çıkarmıştı. İmtihanlarla dolu bu sefer sonunda askerlerin içerisinde bulunan Dâvûd, Câlût'u öldürür,^[10] böylece İsrâiloğulları tarihte ilk kez bir devlet kurarlar. Hız. Dâvûd'dan

[3] Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 457.

[4] A'râf, 7/138-141; Şuarâ, 26/63-67.

[5] Bkz. Mahmut Salihogđlu, "Sâmirî", *DİA*, XXVI, 78, 79.

[6] A'râf, 7/148; Tâhâ, 20/85.

[7] Mâide, 5/20-26.

[8] Bakara, 2/247.

[9] Kur'an'da adı geçmeyen bu peygamberin kim olduğu konusunda, Ahd-i Atik *Şimuel* (*Samuel*) derken bazı tefsirlerimiz, onun *Uşmuil b. Bâli*, *Şem'un* veya *Yûşa b. Nûn* olduğunu söylemektedirler. Bkz. er-Razi, *Mefatihü'l-Cayb*, V, 334; Kurtûbi, *el-Câmiuli-Ahkâmi'l-Kur'an*, III, 445.

[10] Bakara, 2/251.

sonra hükümdar bir peygamber olarak İsrâiloğulları'nın yönetimini devam ettiren Hz. Süleyman, onlara çok parlak bir dönem yaşatır. Bu dönemde Beytü'l-Makdis (Mescid-i Aksâ) inşâ edilir. Hz. Süleyman'ın vefatının ardından birbirlerine düşen İsrâiloğulları, çıkan iç savaşlar neticesinde kuzeyde İsrâil, güneyde Yahuda Krallığı şeklinde ikiye bölünür (m.ö. 931). Bu bölünmüşlüğü ve aralarındaki tefrikaları fırsat bilen Asurlular, güneyde yer alan Yahuda Krallığı'nı işgal eder, bu işgalin üzerinden bir asır geçmemişken Babil Kralı Buhtunnasr (2. Nebukadnezzar) bölgeye saldırarak büyük bir yıkımla taş üstünde taş bırakmayarak hakimiyeti ele geçirir. Bu işgal sırasında Beytü'l-Makdis yıkılır, hayatta kalan Yahudilerin bir kısmı Kudüs'te çok zor şartlarda kalır, büyük bir kısmı ise bölgeyi terk ederek çeşitli yerlere dağılırlar.^[11]

Bu sürgün döneminde Siyer Coğrafyası'nın içerisinde olan birçok yere Yahudilerin gelip yerleştiklerini görürüz. Başta Yesrib/Medine olmak üzere, Yemen, Umân, Bahreyn, Maknâ, Vadi'l-Kurâ, Teymâ, Hayber, Fedek ve Tâif'e gelirler.^[12] Ticaret için gidenlerin dışında Mekke'de yerleşik Yahudi yoktur. Ama ileride son peygamberin hicret yurdu olacak olan Medine'de oldukça fazla idiler.

Medine'deki Yahudiler

Babil sürgününün ardından Yahudilerin Medine'ye gelip yerleşmelerinin biri maddi, diğeri dinî iki temel sebebi vardı. Maddî sebep, Medine'nin arazisinin güzel, ikliminin mutedil, sularının lezzetli, toprağının ise verimli oluşuydu. Dini sebep ise beklenen son peygamberin o bölgeden çıkacağı ya da hicret yurdunun orası olacağı yönündeki haberlerdi. Nesillerden nesillere aktararak gelen bu haberler, Yahudiler tarafından çok iyi bilinir, hatta Araplarla sorunlar yaşadıkları zaman, onları beklenen peygamber ile korkuturlardı.^[13] Kaynaklarımızın bize verdiği bilgilere göre nübüvvetin 11. yılında Akabe'de, Hz. Peygamber (sas) Medine'den gelen altı kişi ile görüşürken o görüşmenin bir yerinde içlerinden biri şöyle demişti:

[11] Salime Leyla Gürkan, "Yahudilik", *DİA*, XLIII, 190.

[12] Belâzuri, *Fütûhu'l-Büldân*, s. 15; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 460.

[13] İbn Hişâm, *Sîre*, I, 281, 282.

“Ey kavmimiz! Biliniz ki Vallahi bu, Yahudilerin bizi kendisiyle korkuttuğu peygamber olsa gerek! Sakın, Yahudiler ona inanmak ve tâbî olmakta sizi geçmesinler!”^[14]

Yine bir hakikat yolcusu olan Selmân-ı Farisî'nin Medine'ye geliş sürecini hatırlarsak o haberlerin nasıl bölgedeki Yahudi alimler tarafından dillendirildiğini daha iyi anlamış oluruz. Yıllar süren zorlu yolculuktan sonra Medine'ye gelen Selmân-ı Farisî'nin başından geçenleri anlatırken, sözlerinin bir yerinde şöyle demişti:

“Medine'yi görür görmez, efendimin vasfетmesi ile hemen orayı tanıdım ve oranın son peygamberin beldesi olduğuna iyice kâni oldum.”^[15]

İşte bu iki sebepten dolayı Yahudiler, Medine'ye gelmişlerdi. Onlar Medine'ye geldiklerinde orada ortak ataları Benû Kayle olan Evs ve Hazrec kabilelerinden müteşekkil Araplar vardı. Araplar çoğunlukta, Yahudiler ise azınlıkta idiler. İlk geldiklerinde sayılarının ne kadar olduğunu söylemek mümkün değildir ancak Efendimiz (sas) Medine'ye hicret ettiğinde yaklaşık 10.000 nüfuslu Medine'nin 6000'i Arap, 4000'i Yahudilerden oluşuyordu.^[16] Yahudiler bazı alt aileleri içerisinde barındırırsa da üç büyük kabileden müteşekkil idiler. Bunlar: *Benî Kaynukâ'*, *Benî Nadîr* ve *Benî Kurayza* idi.

Bu üç kabile adeta şehrin ticaretini kendi aralarında paylaşmış bir hâlde idiler. Şöyle ki Benû Kaynukâ', isminden de anlaşılacağı üzere kuyumculuk ile uğraşırlardı. Bunlar genellikle altın ticareti yapar ama bunun da ötesinde tefecilik yaparlardı. Çok yüksek faizlerle özellikle Araplara borç para verir ve onları bir ömür sömürürlerdi. Benû Kaynukâ'ın yaptıkları iş, bugünün lisanı ile konuşursak bir yönü ile para/menkul borsasını ellerinde tutmak ve bu borsayı kendi lehlerinde kullanmaktı. İkinci büyük kabile olan Benû Nadîr'e gelince, onlar ise tarım ile uğraşırdı. Zaten *nadîr*, birçok anlamın yanı sıra yeşil ve çiçekli bir bitki demektir.^[17] Bunlar, özellikle Medine'nin en önemli geçim kaynağı olan hurma üreticiliği yaparlardı. Büyük hurma bahçelerinin sahipleri olarak o gün bile Medine dışındaki önemli pazarlara hurma ihraç edecek düzeyde bir pazar oluşturmuşlardı.

[14] İbn Hişâm, *Sîre*, II, 88.

[15] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 88.

[16] Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 162.

[17] Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 475.

Benû Kurayza'ya gelince bunlar ise debbağdılar, yani deri üretimi ve işletimi yaparlardı. Onlar bu alanda o kadar kendilerini geliştirmişlerdi ki başta çizme olmak üzere birçok mamulün üretimi ile uğraşırlardı. Bunlar da ürettikleri bu deri ürünlerini hem Medine pazarına hem de başka yerlere satarlardı. Yahudiler bu üç farklı, günümüzde bile ticaretin ana damarları olan bu sektörleri ellerinde tutukları için ticarî sahada da söz onlarındı. Onlar pazarın kurallarını koyar, fiyatları belirler, tabii ki şartları hep kendi çıkarları doğrultusunda oluştururlardı. O gün için Medine'de insanların ticaret yaptıkları dört büyük çarşı vardı. Bunlar; *Zebâle* mıntikasındaki çarşı, *Benî Kaynukâ'* semtindeki çarşı, *Safâsif'* deki çarşı ve *İbn Huyeyn* sokağının bulunduğu yerdeki çarşı idi. Bu İbn Hûneyn sokağının bulunduğu yerdeki çarşı Câhiliye döneminde ve özellikle İslâm'ın ilk günlerinde en yoğun çarşı idi. Bundan dolayı o mevkiye, *Muzâhem/Rekabet* edilen yer ve *Mezâhim/Kalabalık*, sıkışık yer denilmiştir. ^[18]

Bu çarşıların ya da pazarların tüm ipleri/yönetimi de elbette Yahudilerin ellerinde idi. Mesela; meşhur pazarlarda kurulan dükkanların en işlek olanlarını ellerinde tutar, işe yaramaz kıyıda köşede olanları ise Araplara yüksek fiyatlarla kiraya verirlerdi. Pazardaki malların satış bedellerini kendi istedikleri şekilde belirler, satarken de alırken de hep kendileri kazançlı çıkarlardı. Onların temel mantığı şöyleydi: *"Arapların mallarından ne kapsak kârdır ve bu hususta bizler mesul ve günahkâr olmayız. Zira onlar hak yolda değildiler."*^[19]

Efendimiz (sas), hicret sonrasında zamanla Medine pazarlarının bu hâlini çok iyi gözlemledi ve attığı isabetli adımlarla Müslümanları Yahudilerin bu tasallutundan kurtardı.^[20] Yahudilerin; Müslüman ve Araplar üzerindeki baskıları sadece ekonomik alanda değildi. Siyasi, sosyal, kültürel ve dinî alanlarda da çok ciddi baskı unsurları geliştirmiş, sayıca az olmalarına rağmen etkileri hep daha fazla olmuştur. Hatta bazen onları alaya alacak adımlar bile atmışlardır. Mesela; Hayber Yahudileri, Araplarla eğlenmek için onlara kendileri gibi sağlıklı/güçlü olmanın tek yolunun Hayber'e girmeden önce on kere eşek gibi anırmak olduğunu söylerler, buna inanan saf bedeviler onların dediği gibi yapar ve Yahudiler, bedevilerin düştüğü o komik halleriyle de alay ederlerdi.^[21]

[18] es-Semhûdi, *Vefâu'l-Vefâ*, II, 256-257.

[19] Taberî, *Camiu'l-Beyan*, III, 431.

[20] Bkz. Yıldırım, *Asr-ı Saâdet'te Ticaret ve Tüccar Sahâbiler*, s. 40-64.

[21] Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 492.

Yine nübüvvetten önce Yesrib’de Fayton isimli Yahudi cemaat liderinin, evlenen Arap kızların ilk gecelerini kendisiyle geçirmeyi isteyecek kadar ileri gittiği rivayet edilir. Bu ahlaksız gelenek, Hazrec lideri Mâlik b. Aclân’ın^[22] kız kardeşinin düğününe kadar devam etmiş, o düğün sırasında Yahudi lider, bu adeti uygulamak isteyince Mâlik b. Aclân tarafından öldürülmüştü.^[23]

Medine’deki Yahudilerin eğitim ve öğretim sahasındaki durumlarına gelince, bu konuda ismi en fazla anılan kurum hiç şüphesiz *Beytü’l-Midras*’tır. Beytü’l-Midras, sadece eğitim-öğretim faaliyetlerinin yapıldığı bir yer değil, adli işlerin de görüşülüp karara bağlandığı bir yerdi.^[24] Beytü’l-Midras’ın kurum olarak Yahudiler üzerindeki etkisini çok iyi bildiği için Efendimiz (sas) zaman zaman oraya gider ve onlara İslâm’ın hakikatlerini anlatırdı.^[25] Hz. Peygamber (sas) devrinde Beytü’l-Midras’taki bilginler arasında İbn Sûriya, Ebû Yâsir b. Ahtab ve Vehb b. Yahuda gibi, Yahudiler arasında nüfuz sahibi din adamlarının adları da zikredilir.^[26]

Hz. Peygamber’in (sas) Yahudilerle Mücadelesi

Efendimiz(sas), Yahudilerin yukarıda kısaca zikrettiğimiz özellikleri ve etkileri olan böyle bir beldeye hicret etmişti. Hicret eder etmez, İslâm toplumunun kalbi sayılan *Mescid*’i, kalacağı *Menzil*’i, inananların kalplerini ve akıllarını inşâ edeceği *Mekteb*’i kurduktan sonra ensâr-muhacir kardeşliğini (*Muahât*) tesis etti.^[27] Bu adımlardan sonra, Efendimiz’in (sas) yaptığı iş, *Medine Vesikası* diye tarihe geçen o meşhur antlaşmaya tarafları ikna etmesidir.

Tarihe *Medine Vesikası* diye geçen bu önemli adım, İslâm devletinin ilk anayasasıdır. Merhum Muhammed Hamidullah Hocamızın da belirttiği gibi yeryüzünün ilk yazılı anayasası^[28] olma özelliğini taşıyan bu 47 maddelik

[22] Mâlik b. Aclân, meşhur sahâbi, Râfi b. Mâlik’in babasıdır. Hz. Râfi hakkında daha fazla bilgi için bkz. İbn Sa’d, *Tabakât*, III, 688,689; İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 568, 569.

[23] Neşet Çağatay, *İslâm Dönemine dek Arap Tarihi*, s. 95.

[24] Cevâd Ali, *el-Mufasssal fi Tarihi’l-Arab Kable’l-İslâm*, VIII, 252; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, s. 475.

[25] İbn Kesir, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, I, 326-327.

[26] İbn Hişâm, *Sîre*, I, 273.

[27] Bkz. Yıldırım, *Asr-ı Saâdet’te Ticaret ve Tüccar Sahâbiler*, s. 43-45.

[28] Hamidullah Hoca şöyle demektedir: “Bu belge ilk İslâm Devleti’nin anayasası olmasının yanı sıra, aynı zamanda yeryüzünde bir devletin ortaya koymuş olduğu ilk yazılı anayasa olma özelliğine de sahiptir.” Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 167.

vesika,^[29] gerçekten üzerinde çalışmayı çokça hak edecek önemli bir konudur. Yazılan bu anayasanın 1-23. maddeleri Müslümanları, 24-47. maddeleri ise Yahudileri ilgilendirmektedir. Efendimiz (sas) bu antlaşma ile belli şartlar çerçevesinde Yahudilerin ellerinde var olan siyasi üstünlüklerini kontrol altına almış ve o güne kadar 'astığım astık, kestiğim kestik' mantığında olan Yahudileri de bu anayasanın çatısı altında/kuralları çerçevesinde yaşamaya mecbur etmişti. Tabii Yahudilerin bu antlaşma metnini neden kabul ettikleri meselesi de önemli bir bahistir. Bu konuda birçok neden sayılabilir ama özellikle birkaç tanesini belirtmek gerekirse en başta; Müslümanların siyasal anlamda güç kazanmalarını ve Bedir Savaşı'nın galibi olarak Medine'ye dönmelerini söyleyebiliriz. Ayrıca Efendimiz'in (sas) düne kadar birbirleri ile çatışma hâlinde olan Evs ve Hazrec kabilelerini birbirlerine, muhacirleri de onlara kardeş kılmasının ve bu kardeşliğin destansı bir boyuta varmasının da etkileri vardı. Bir diğer husus ise üzerinde ittifak edilen antlaşma metni, sadece Müslümanlarla Yahudiler arasındaki hukuku düzenlemekle kalmıyor, Yahudilerin kendi aralarındaki hukuku da düzenliyordu. Mesela; hiçbir hukuksal zemine dayanmayan ve tamamen ailevi bir üstünlük eseri oluşturulan diyet bedellerindeki haksız oranlar eşit düzeye çekiliyor, toplumda var olan ayrıcalıklar tamamen ortadan kaldırılıyordu. İşte bu ve daha nice sebeplerden dolayı Yahudiler, *Medine Vesikası*'nı kabul ediyor ve bu hukukî beyannamenin içersine dâhil oluyorlardı.

Efendimiz (sas) bu adımları atarken ihanetleri içselleştiren bu toplulukların rahat durmayacağını çok iyi biliyordu. Bunun için de hiçbir zaman tedbiri elden bırakmıyordu. İlk iş olarak Zeyd b. Sâbit'e onların yazı ve konuşma dili olan İbraniceyi öğrenmesini emrediyordu. Zeyd, bu emir gereği 15-17 günlük kısa bir zaman zarfında bu dili, meramını ifade edebilecek düzeyde öğrenerek Allah Resûlü'nün (sas) bu konudaki ihtiyaçlarını karşılıyordu.^[30]

Efendimiz'in (sas) bu alanda attığı ikinci önemli adım, hiç şüphesiz Rûme kuyusunun satın alınması meselesidir. Medine'nin o ilk günlerinde Efendimiz (sas) daha işin başında iken bir şeyi daha fark etmişti. Müslümanlar içme suyu gibi aslî ihtiyaçlarını Yahudilere bağımlı bir şekilde

[29] Hamidullah Hoca bazı alt maddeleri de birer müstakil madde başlığı olarak ele alarak vesikanın 52 maddeden oluştuğunu söylemektedir. Bkz. Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 177-182.

[30] Bkz. İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 641-643.

karşılıyorlardı. Medine'nin içme suyu kuyuları sınırlıydı, hepsi de Yahudilerin elindeydi. Onlar da istedikleri zaman açıyor ve istedikleri paraya da satıyorlardı. Efendimiz (sas) bu tehlikeli durumu fark edince bir gün Mescid'de şunu der: **“Kim cennet karşılığında Rûme Kuyusu'nu satın alır?”**^[31] Bu söz üzerine hemen harekete geçen Hz. Osman, kuyunun sahibinin yanına gider ve pazarlıkla kuyunun önce bir günlük işletim hakkını, sonra tamamını satın alır.^[32]

Hicretin ilk aylarında bu adımlar atılırken her geçen gün endişeleri ziya-
deleşen Yahudiler, *Medine Vesikası*'na imza atmalarına rağmen kaybettikleri alanlardan dolayı antlaşmaya sadakat göstermediler. İlk olarak hicretin 2. yılında Bedir Gazvesi'nin ardından Benû Kaynukâ' antlaşmaya ihanet etti. Müslümanlar aleyhinde Medine'de propaganda başlattılar. *“Onlar Kureyş'ten savaş bilmeyen adamları yendiler ama bizimle savaşılırsaco zaman günlerini görürler.”* gibi sözler ettiler.^[33] En son, onların pazarında alışveriş yapan Müslüman bir hanıma yaptıkları taciz ve akabinde yaşanan hadiseler taraflar açısından savaş sebebi sayıldı. Efendimiz (sas) de onların mahallelerine İslâm askerlerini yürüttü. On beş gün süren kuşatma sonunda Benû Kaynukâ' teslim oldu. Abdullah b. Übey b. Selül'ün ricası üzerine canlarına dokunulmadı ve hepsi Medine'den sürüldü.^[34] Medine'den ayrılan Benû Kaynukâ', bir ay kadar Vadiü'l-Kurâ'da kaldıktan sonra Suriye tarafına gidip Ezriât (Der'â) bölgesine yerleştiler.^[35]

Yahudilerin ikinci büyük kabilesi olan Benû Nadir'in Medine'den çıkarılmaları ise hicretin 4. yılındadır. Onlar da *Medine Vesikası*'na imza atmalarına rağmen bu antlaşmaya sadakât göstermiyor, fırsatını bulduklarında Müslümanlara karşı planlar yapıyorlardı. Kaynaklarımızın verdiği bilgilere göre, Mekkelilerin kışkırtmalarına kapılarak Efendimiz'e (sas) bir suikast hazırlığına girmişlerdi. Bu haberi içlerinden bir kadın dışarıya sızdırınca planları bozulmuş oldu. Bunun üzerine Efendimiz (sas) onlara on gün içerisinde Medine'yi terk etmelerini söyledi. Onlarda büyük bir korkuya kapıldılar ve göç için hazırlıklara giriştiler. Ancak daha sonra münafıkların kışkırtmalarına

[31] Buhâri, “Vasâyâ”, 33; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, I, 558-559.

[32] Bkz. Yıldırım, *Asr-ı Saâdet'te Ticaret ve Tüccar Sahâbiler*, s. 123-125.

[33] İbn Hişâm, *Sîre*, II, 65,66.

[34] Vâkıdî, *Meğâzi*, I, 165, 166.

[35] Casim Avcı, “Kaynukâ”, *DİA*, XXV, 88.

kanarak savaşıma kararı aldılar. Efendimiz (sas) onların bu kararına karşı hemen İslâm askerlerini toplayarak Benû Nadir'in oturduğu mahalleyi kuşatma altına aldı. Yahudiler meselenin ciddiyetini anlayınca develerinin yüklenebileceği kadar mallarını alarak Medine'den çıkmak istediklerini bildirdiler. Efendimiz (sas) onların bu taleplerini kabul edince 600 deve yükü ile Medine'den çıktılar. Çoğu Ezriât'a (Der'â) geri kalan kısmı ise Hayber, Fedek ve Hîre'ye gidip yerleşti.^[36]

Medine'de kalan son Yahudi kabilesi Benû Kurayza'ya gelince, onlar da hicretin 5. yılı Hendek Gazvesi sırasında, *Medine Vesikası* gereği Müslümanlarla beraber hareket etmeleri gerekirken müşriklerle beraber olmuş, Müslümanlara çok zor durumlar yaşatmışlardı. Hendek Gazvesi, Müslümanlar lehine sonuçlanınca Efendimiz (sas) hemen onlar üzerine yürümüş ve bu büyük ihanetlerinin bedelini onlarca çok ağır bir şekilde ödetmişti. Böylece Medine büyük ölçüde Yahudilerden arındırılmıştı.^[37] Bölgede geriye kalan Yahudiler; Hayber ve Fedek'te toplanmışlardı. Orada da rahat durmayınca hicretin 7. yılında onlar üzerine de bir sefer düzenlenmiş ve Hicaz'da büyük oranda bu nifak çetesinin varlığına son verilmişti.^[38]

Hiz. Peygamber (sas) Dönemi Yahudilerin Temel İnançları

Hiz. Peygamber (sas) dönemi Yahudiler ile şu anki Yahudilerin temel inanç esasları bazı küçük değişiklikler arz etse de birbirlerine çok yakındı. Bu farklılıkların neler olduğuna kısaca değineceğiz ama öncesinde dönemin Yahudilerinin bazı itikadî görüşleri ve adetlerini gözden geçirelim.

Günümüzde olduğu gibi o dönemde de Yahudiler arasında güçlü bir yardımlaşma ve dayanışma vardı. "Yahudi, Yahudi'nin kefilidir"^[39] kuralı birçok alanda uygulanırdı. Birbirlerini gözetir, başkalarına karşı kendilerinden olanlara çok özel bir alaka gösterirlerdi. Özellikle Yahudi ırkını koruma maksadı ile kendileri dışındakilerle evlenmezlerdi. Kendi içlerindeki kabileler arası bile evlilikleri çok az idi. Bu sonraları altından kalkılamayacak bir hâle

[36] İbn Hişâm, *Sîre*, III, 269, 270; Vâkıdı, *Meğâzi*, I, 167, 168; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 58.

[37] İbn Hişâm, *Sîre*, III, 320, 326; Vâkıdı, *Meğâzi*, II, 5-7; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IV, 119, 120.

[38] İbn Hişâm, *Sîre*, III, 452-456; Vâkıdı, *Meğâzi*, II, 114-118; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IV, 202-205.

[39] Nuh Arslantaş, "Hz. Peygamber'in Çağdaşı Yahudilerin Sosyo-Kültürel Hayatlarına Dair Bazı Tespitler", *İstem Dergisi*, yıl 6, sayı 11, s. 10.

dönüşünce yasak kapsam daraltılmış, sadece Yahudi olmayanlarla sınırlandırılmıştı.^[40] Tabii yasağa uymayanlar da vardı. Mesela, İbn Habîb (v. 245/860) *el-Munammak* adlı eserinde İslâm öncesinde Kureyş'ten Yahudi hanımlarla evlenenlerin bir listesini vermiştir.^[41]

Yahudilerde kimlerle evlenilebileceği konusuna gelince, bu konu oldukça problemlidir. Denilir ki: “İslâmiyet’te olduğu gibi Yahudilik’te de aynı kanı taşıyan yakın akrabaların birbiriyle evlenmesi yasaktır. Hz. Mûsâ’ya gelinceye kadar iki kız kardeşi aynı anda nikâhlamak caiz iken Hz. Mûsâ’dan sonra bu uygulama yasaklanmıştır. İslâm’dan farklı olarak Yahudilikte bir erkeğin kız yeğeniyle evlenmesi câizdir. Yahudilik’te haram olan evlilikler Levililer kitabının 18. babında (6-17) detaylıca açıklanmışsa da pasajlarda yeğenle evlenilebileceği açıkça belirtilmediği, dolayısıyla da nikâhlanması haram olanlar arasında sayılmadığı için yeğenle evlenilebileceği kabul edilmiştir. Yeğenle evliliğin Hz. Peygamber’in çağdaşı Yahudilerde de olduğunu erken dönem tefsir kaynaklarından öğreniyoruz. Meryem Sûresi’nin 59. âyetindeki “... **şehvetlerine uydular...**” ifadesinin tefsirinde Yahudilerin yeğenle (baba-bir kız kardeşin kızıyla) evliliklerine dikkat çekilmiş, Tevrat’ta belirtilmemesine rağmen bu tür bir evliliği mübah kılmaları şehvetperestlik olarak nitelenmiştir. Yine Nisâ Sûresi’nin 4/27. âyetindeki “*şehvete uyup büyük sapkınlık gösterme*” de “yeğenle evlilik” şeklinde tefsir edilerek nikâhın (Tevrat’ta olduğu üzere) aslına döndürülmesinin Allah’ın bir lütfu olduğu ifade edilmiştir. 9. ve 10. asra kadar Yahudilerin yeğenle evliliği caiz gördükleri ama daha sonra böyle evlilikleri hoş görmedikleri söylenir.”^[42]

Çok evlilik meselesine gelince, Yahudilerin bunu kabul ettiğini ve erkeklerin sınırsız sayıda evlilik yapabileceklerini görmekteyiz. Hz. Peygamber (sas) döneminde onlar arasında da çok evlilik çok yaygındı. Ayrıca küçük yaşta kız çocukları ile evlilik meselesi de yadırganmaz, hatta buna teşvik edilirdi.^[43]

[40] Arslantaş, “Hz. Peygamber’in Çağdaşı Yahudilerin Sosyo-Kültürel Hayatlarına Dair Bazı Tespitler”, *İstem Dergisi*, yıl 6, sayı 11, s. 25.

[41] İbn Habîb, *el-Munammak fî Ahbâri Kureyş*, s. 402, 403.

[42] Arslantaş, “Hz. Peygamber’in Çağdaşı Yahudilerin Sosyo-Kültürel Hayatlarına Dair Bazı Tespitler”, *İstem Dergisi*, yıl 6, sayı 11, s. 25, 26.

[43] Arslantaş, “Hz. Peygamber’in Çağdaşı Yahudilerin Sosyo-Kültürel Hayatlarına Dair Bazı Tespitler”, *İstem Dergisi*, yıl 6, sayı 11, s. 26, 27.

Bakara Sûresi'nin 222. âyetinin^[44] sebab-i nüzûlü sayılan bir gelenek olarak Yahudiler; âdetli kadınlarla aynı mekânı paylaşmaz, o dönemde onlarla birlikte yiyip içmez, onların pişirdiklerinden uzak durur, hatta aynı evde bile durmamaya özen gösterirlerdi.^[45]

Hız. Peygamber (sas) döneminde yaşayan Yahudiler; aynen diğerleri gibi kendilerini hep seçilmiş ırk ve kutsal bir millet olarak görüyor, “Bizler Allah'ın oğulları ve dostlarıyız.” diyor,^[46] kendi dışındakileri insanları ise Yehova'nın kendilerine hizmet için yarattığı varlıklar olduğunu iddia ediyorlardı. Böyle bir kutsal ırk mantığı onları, “Yahudi olunmaz, Yahudi doğulur” düşüncesine vardırılmıştı. Özellikle anne Yahudi olmadıkça asla Yahudi olunmayacağı fikri onlarda bir akide hâlindeydi. Böyle olmasına rağmen Medine Yahudilerinin bu temel akidelerine aykırı davrandıklarını tarihi kaynaklar bizlere nakletmektedirler. Onların Medine'de Arap çocuklarını yanlarına alıp Yahudileştirdiklerini, Yahudi olarak onları kabul ettiklerini görmekteyiz. Bunun en temel sebebi ise bölgeye sığınmacı olarak geldikleri için Araplar üzerinde hâkimiyetlerini kaybetmemek ve bundan siyasi çıkar elde etme adına dinlerinin en temel akidesinden vazgeçmeleridir. Bu da gösteriyor ki aslında Yahudiler siyasi menfaatler adına çoğu zaman dinlerine ait bazı ilkeleri çiğneyebiliyorlardı.

Bunun nasıl olduğunu şu iki örnek üzerinden daha iyi anlayabiliriz. Bu örneklerden ilki şudur: O günün Yesrib'inde isim olarak Araplaşan Yahudileri çokça görmekteyiz. Mesela; *Mâlik b. Dayf, Kâ'b b. Eşref, Cebel b. Kuşeyr* ve daha onlarca Yahudi olmalarına rağmen Arap isimleri ile bilinir, Arapçayı bir Arap kadar güzel konuşurlardı. Yahudilerin böyle Araplaşmış olarak görünmesi tamamen elde edecekleri menfaat ve çıkarlara dayanıyordu. İkincisi ise kendi isimleri Yahudi oldukları hâlde baba isimleri Arap olanlar da vardı. Mesela; *Samuel b. Zeyd, Şas b. Kays, Rafi b. Harice* ve daha niceleri, bunlar da Yahudileşen Arapları gösteriyordu. Yahudilerin, baba ve anneleri Arap olmalarına rağmen, bu Arap çocuklarını yanlarına alıp onları Yahudileştirmeleri

[44] “Sana kadınların ay hâlini sorarlar. De ki: O, bir rahatsızlıktır. Bu sebeple ay hâlinde olan kadınlardan (cinsel ilişki anlamında) uzak durun. Temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri vakit, Allah'ın size emrettiği yerden onlara yaklaşın. Şunu iyi bilin ki Allah tevbe edenleri de sever, temizlenenleri de sever.” Bakara, 2/222.

[45] İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm*, III, 875; İbn Ebi Hâtîm, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azîm*, II, 400.

[46] Mâide, 5/18; Cuma, 62/6.

ise o günlerde başlı başına sosyal bir trajedi hâline dönüşmüştü. Yahudiler, kendileri kutsal ırk olduklarına inandıkları gibi bölge Araplarını da buna inandırmışlardı. Ne yazık ki Arapların büyük bir kısmı onların seçilmiş, kutlanmış, yani özel insanlar olduklarına inanıyorlardı. Böyle bir inançtan dolayı da bazı Araplar, çocuklarının daha iyi yetişmeleri için bazıları da çeşitli adaklardan dolayı kendi öz çocuklarını bu Yahudilere teslim ediyorlardı. Hatta birçok Esbâb-ı Nüzûl rivayeti, Bakara 256. âyette geçen: **“Lâ İkrahe fi'd-din / Dinde zorlama yoktur.”** ifadesinin böyle sosyal bir olay üzerine nâzil olduğunu söylemektedirler.^[47]

Efendimiz (sas), hicretin 4. yılında Benî Nadir Yahudilerini Medine'den sürgün edeceği sırada ensârdan olan bazı hanımlar, Allah Resûlü'ne (sas) müracaat ederek bu sosyal durumdan Efendimiz'i (sas) haberdar ettiler ve çocuklarının kendilerine iadesini istediler. Bu olay üzerine inen âyet çerçevesinde Efendimiz (sas) seçim hakkını bizzat çocuklara bıraktı. İsteyenin yanında yetiştiği Yahudi aileleri ile gidebileceğini, isteyen ise kendi öz anne ve babası ile Medine'de kalabileceğini söyledi. Bu olay üzerine bir kısmı gitmeyi isterlerken bir kısmı da Medine'de öz anne ve babaları ile kalmayı tercih edeceklerdi. Bu durumda gösteriyordu ki gerçekten Yahudiler bölgede Arapların kendilerine olan öz güvenlerini sarsmış, onları büyük bir kimlik kaybına mahkûm edip kendi üstünlüklerini onlara adeta içselleştirerek kabul ettirmişlerdi.

[47] Vâhîdî, *Esbabü'n-Nüzûl*, s. 58, 59; Taberî, *Camii'l-Beyan*, III, 21-25.

DÂRÜ'L-ERKAM

- ❖ Yahudiler, Hz. Mûsâ döneminde birçok mucizeye şahit olmalarına rağmen, neden tevhid akidesine ters düşen işler yapmışlardır?
- ❖ Medine'deki Yahudiler, sayıca Araplardan az olmalarına rağmen, nasıl her alanda onlara karşı bir üstünlük elde etmişlerdir?
- ❖ Hz. Peygamber'in (sas) onlarla olan mücadelesini bugünler taşımak mümkün mü? Mümkünse nasıl?
- ❖ Yahudiler, siyasi üstünlük sağlama amacı ile nasıl akidelerine ters işler yapıyorlardı? Böyle bir itikat olur mu?
- ❖ Hz. Peygamber'in İslâm toplumunu oluştururken attığı önemli adımlardan biri olan Medine Vesikası nasıl anlaşılmalıdır? Bugünün dünyasına bu vesika neler söylemektedir?

SUFFA

- ❁ Yahudilerin inanç esaslarını, tarihlerini, sosyal ve kültürel manada topluma etkilerini, kültürel ve ekonomik olarak başka milletlere tesirlerini iyice öğren ki onlara karşı doğru mücadele yöntemleri belirleyesin.
- ❁ Kur'ân'ın Yahudilerden nasıl bahsettiğini, Allah'ın emirlerine ve elçilerine karşı nasıl menfi tavırlar sergilediklerini, açık mesaj ve mucizelere rağmen nasıl saptıklarını iyice kavra ki onların düşüklükleri kötü hâllere düşmemesin.
- ❁ Yahudilerin kendilerini kutsal ırk sayarak nasıl asabiyete saplandıklarını, Alemlerin Rabbi olan Allah'ı bile nasıl kendilerine has kıldıklarını ve dünyevi menfaatleri ile çatıştığında nasıl peygamberlere din öğretmeye kalkıştıklarını iyice gör ki onların neden lanetlendiklerini anlayabilesin.
- ❁ Yahudilerin tarih boyunca nasıl başka kavimleri kandırdıklarını, onlara nasıl kimliklerini kaybettirdiklerini ve öz güvenlerini sarsarak bir ömür kendilerine nasıl mahkûm ettiklerini iyice belle ki hâlen bu yöntemlerin kullanıldığını aklında tutabilesin.
- ❁ Hz. Peygamber'in Yahudilere karşı nasıl bir düzlemde mücadele verdiğini, adım adım onların hayatın çeşitli alanlarındaki üstünlüklerini nasıl ellerinden aldığını ve bölgeyi tamamen onlardan arındırma stratejisini iyice anla ki bugünün dünyasında doğru işler yapabilesin. Bu konudaki uygulamalarına bakmalısın ki haddi aşacak durumlara saplanmayasın.

